

PANTXOA ETCHEGOIN

Atzokoak gaurkoa hazten du...

Ez da erraza urte bateko harat-hunaten aipatzea euskal kultura mailan. Ez dezaket Iparraldean iragan gertakari guztiak zerrenda, oro har urte aberatsa izan baita, nola sorkuntzarentzat, hala hedapenarentzat. Halere, saiatuko naiz zenbait ekintzaren berri ematera.

Hautu horien artean, lehenik erakutsi nahi nuke zer nolako egitasmo ederrak eraman litezkeen Iparraldeko eta Hegoaldeko artistekin elkarlanean, *Hil harritik harri bizira* sorkuntza eredutzat hartuz. Gero, dantza, musika eta kantuarren alorrak jorratuko ditut, eta azkenik, ahozko bilketa aztertu ondoan, euskal kulturaren zerbitzuko ezarri ditugun hiru tresna berri ezagutaraziko dizkizuet.

Mugaz gaindiko kultura harremanak indartzen ari ditu Euskal kultur erakundeak. 2009an, hainbat ekimen alhan ezarriak izan dira, hala nola Azpeitian, euskal antzerki topaketetan, Donostiako Koldo Mitxelena kulturunean, Andoainen, eta nolaz ez, Durangoko liburu eta disko azokan.

Halaber, joanago eta gehiago, Hegoaldeko artistek parte hartzen dute Iparraldeko kultura egitasmoetan.

Adibidetzat, nahi nuke aipatu udaberrian iragan den egonaldi berezia, Larzabaleko herrian, Behe Nafarroan.

Hil harritik harri bizira

Euskal kultur erakundeak galdeginik, Oreka Tx taldeak sorkuntza bat apailatu du, harria hartuz oinarri gisa.

Larzabalen egitea ez da kasualitate hutsa izan, hor baita duela guti irekia, harri borobilen interpretazio zentroa, urte guzian bisitatzen ahal dena.

Biziki laster, gaiak Oreka Tx taldearengana eraman gaitu, eta hortik sortu da artista egonaldi baten antolatzekeo ideia, harria molde ezberdinez biziartzeko asmoarekin.

Ikusgarriari datxikola, proiektuaren beste atala eskola, ikastola eta kolegioko ikasleen parte hartzea izan da: orotara berrehun bat ikasle, Manex Erdozaintzi Etxart kolegiotik, Oztibarreko ikastolatik eta herriko eskolatik.

Harriaren biziartzeko, gazte eta hurrek ekarri harri baina moldatu dute, margotuz, idatziz edota gauzak itsatsiz.

Larzabaleko emanaldian agertu diren artistak mugaz bi aldeetakoak ziren, eta hori oso aberatsa izan da. Horien artean, Xumai Murua bertsolaria, Igor Otxoa eta Harkaitz Martinez txalapartariak, Piarres Erdozaintzi zizelkaria, Maialen Errotabehere kantaria, Kukai taldeko Vanesa eta Nerea dantzariak, Janire Pandelo harri-zulatazailea.

Bi dantza sorkuntza

Ipar Euskal Herrian, dantza taldeek, orokorki, zailtasunak ezagutzen badituzte ere, urtez urte beti zerbait berria eskaintzen digute. Hemen eta orain bi sorkuntza aipatuko dizkizuet, besteak beste, Euskal kultur erakundeak sostengatu dituenak.

Lehena, *Aurrez aurre*. Aspaldiko urteetan, Claude Iruretagoiena euskal dantza munduko maisu bat dugu, hau baino lehenago Filipe Oihanburu eta Koldo Zabala izan diren bezala. Luzaz hurrekin lan egin du eta oraindik ere gogoan ditugu haren bi obra: *Ixtorio mixterio* eta *Xirula Mirula*. Aldi honetan, helduek dute dantzatzen eta azpimarratu behar dugu bi talde elkartu direla ikusgarri berriaren apailatzeko: Iparraldeko Maritzuli eta Bizkaiko Meatzalde konpainiak.

Claude Iruretagoiena koreografoari asko gustatzen zaizkio Euskal Herriko ohituretan aurkitzen diren binakako

apustuak, hala nola bi bertsolari ari direnean bakoitzak bere arrazoia defenditzen, edo bi pilotari, bakoitzak bere tre-bezia erakusten; eta dantzak ere lehiatzeko parada ematen die dantzariei.

Sorkuntza honek belaunaldi ezberdinetako dantzariak eta gure inauterietan oinarritu dantza mota franko erakusten dizkigu, ondoriotasun bizi baten lekuko. Jantziak ere, ezinago apainak dira, liluragarriak. *Aurrez aurre* ikusgarrian, orotara 45 dantzari dira eta estreinaldia Donibane Lohizunen egin zuten, 2009ko martxoan.

Zuzendari lanetan laguntzeko, Claude Iruretagoienak bere semea hartu du, Jon, gainera biziki dantzari ona dena.

Bigarrena, *Urraska*. 2009ko urtarrilean Baionako antzokian estreinatu ikusgarri honek 1910 eta 1960 urteen arteko Hego Euskal Herriko familia baten zorionak eta zorigaitzak agertzen dizkigu, bost agerralditan.

Historiaren asmatzailea Benoît Lamerain getariar gaztea da, eta testuaren idazlea Koldo Ameztoi, koreografoa aldiz Pascale Lascano-Etchave anderea.

Dantza guztiek, antolaketa eta aurkezpen berri batean oinarrituz, munduko folklore desberdinak lekuan lekukoarekin partekatzen dituzte, ahalaz euskal musikaren izpiritua errespetatuz.

Zarena zarelako taldeak apailatu duen lehen ikusgarri honetan, hoguei dantzari badira (hamar neska eta hamar mutil), baita bederatzi musikari ere, taularen gainean zuzenean ari direnak.

Bildu duten arrakasta ederrak bultzaturik, Pascale Lascano koreografoa berehala beste ikusgarri baten prestatzen hasi da eta datorren udaberrian ikusi behar genuke. Izenburuzat *Goazen* ukanen du.

Bai, goazen beti aitzina, dantza pikoak berritzen, sorkuntzari «ongi etorri» egiten!

Dantzatik pasa gaitezen orain musikara, eta hobeki erran, Baigorriko organoaren inguruan eginiko sorkuntza komuna.

Alpbarock Euskal Herrian

2009ko irailean, Suitzako Alpbarock taldea (hau Yves Rechsteiner-ek sortu taldea dugu) Baigorriko elizan zuzeanean aritu da lau musikari euskaldunen laguntzarekin. Topaketa berezi bat, *Rémy Mahler* organoaren hamargarren urtebetetzea kari antolatua izan dena.

Badu orain hamazazpi urte Orgue en Baigorri elkarteak musikaren alde lan egiten duela Behe Nafarroan.

1999ko abenduan estreinaldi festibala ospatu zuenetik, elkarte etengabe aritu da musikaren eta bereziki organoaren maitasuna goraiatzeko.

Hamargarren urtebetetze honen karietara, Suitza aldeko talde hori gomitatua izan da, lagunarteko topaketa artistiko bereziaren antolatzeke Euskal Herriko ohiko musika jotzen duten euskal artista batzuekin.

Horrela, bi musika tradizio (ahozkoa eta idatzia), bi kultura (suitsarra eta euskalduna), musika ikusteko bi ikuspegi, gurutzatu dira, ikusgarri berria sortzerakoan. Emaidza arras joria izan da.

Alpbarock taldea osatzen zutenak ziren: Yves Rechsteiner (organoa), Nikita Pfister (Hackbrett, tinpanoia), Nicolas Sansarlat (biolina), eta Guillaume Olry (kantua).

Euskal Herritik, lau artistek parte hartu dute: Maddi Oihenart, Thierry Biscary, Karlos Subijana eta Paxkal Indo kantari eta musikariek.

Hiru kontzertu eskaini dituzte Baigorriko elizan, eta antolatzaileen xedea da hedapen handiago baten egitea, heldu den urtetik goiti, Euskal Herrian, eta Euskal Herritik kanpo.

Jean Errecart ohoretan: *Ze bolada!*

Jean Errecart (Oragarre, 1909 - Paris, 1971), Amikuzeko politikaria zen (auzapeza, kontseilari orokorra, diputatua eta senataria). Bere garaian, gizon garrantzitsua izan zen, Ipar Euskal Herriko laborantzaren berritzen lagundu baitzuen.

Bere bizi guzian, laborarien formakuntzen eta etxaldean mekanizazioaren alde borrokatu zen, bai eta etxetiaren eskubideen alde. Bera izan da Lur Berri kooperatibaren sortzailea, bai eta ere Donapaleuko formakuntza eskolarena, gaur egun «Institut Jean Errecart» deitzen dena.

Pier-Pol Berzaitz kantariak zuzendu *Ze bolada! Jean Errecarten so begiz* ikusgarriak erakusten du Jean Errecart nola bizi izan den urte haietan, eta zer eragin ukan duen bizitza publikoan.

Bi oren baino gehiago irauten duen ikusgarri honetan, hogeita hamar bat artista eta aktore badira, horien artean, Karlos Gimenez piano-jotzailea eta haren orkestra, Aukeran konpainiako dantzariak eta Edu Muruamendiaraz koreografoa, eta Allande Boutin kazetaria, ikusgarrian ikusten ahalko den bideo-dokumentalaren egilea.

Alabaina, horrelako oroimenak gaurkotzeko, memoria kolektiboa baitezpadakoa dugu.

Ondorioz, Euskal kultur erakundeak alor berezi horretan lan egiten du aspaldian, eta berezikiago, bizpahiru urte hauetan.

***Eleketa* programa: ahozko ondarearen bilketa Iparraldean**

Ondarea, jendarte baten nortasuna osatzen eta jendarte hori besteetatik bereizten duten osagai material eta immaterial guziez osatua da. *Eleketa* programa ahozko ondarean oinarritzen da (bizipenen eta jakitateen kontaketak, kantuak eta elezaharrak...): horren biltzea, artxibatzea eta hedatzea du helburu. Lekukotasunak euskaraz bilduak dira.

Hastapenetik, 2007ko urtean hain zuzen, Euskal kultur erakundeak bilketa eta artxibatze metodologia zehatz bat alhan ezarri zuen. Metodologia horren lehen urratsa izan zen aholku batzorde baten sortzea, tokian tokiko lekukoen eta gai garrantzitsuen identifikatzeko.

Lekukotasunak numerizatuak, sekuentzian zatituak eta tratatuak dira Baionako Artxibategian (besteak beste) entzuteko eta ikusteko gisan.

Altxor horiek eskoletako haurrei eta publiko zabalari ezagutarazteko, hainbat ekintza eramaten ditu Euskal kultur erakundeak.

Halaber, hedapena eta balorapena garrantzitsutzat dauzka, bereziki hurbileko hedapena. Nahi dugu jendeak entzun eta ikus ditzan lekukotasun horiek, tokian berean, bizikidetasunean.

Horretarako, Amikuze aldean egin hogeita hamar bat lekukotasun sartu ditugu, *Eleketa* deitu erakusketa interaktiboan, horiek entzungarri direlarik Donapaleuko mediatekan, 2010eko urtarrilaren 16ra arte.

Lekukoek Amikuzeko gai bereziak aipatzen dituzte (etxe-tiargoa, feriak eta merkatuak, zaldi lasterketak, zuraren lana, formakuntza eta laborantzako garapena) beste gai orokorren artean (Elizaren urratsak, jakinduriak, ofizioak).

Halaber, Interneten ikusten ahalko dira, www.eleketa.com gunean.

Teknologia berriak solasgai baititugu, urrendu nahi nuke ene ekarpena, aipatuz hain zuzen Euskal kultur erakundeak aurten eraman duen lan handia, nola euskal artisten ezagutarazteko, hala ikusgarri gela eta sorkuntzen sarean ezartzeko.

Hiru tresna berri Internet sarean

Informazio bilketa handi bat eraman ondoan 2009ko udaberritik gaur arte, Ipar Euskal Herriko euskal sorkuntza artistikoaren eragileak, ekoizpenak eta tokiak hobeki ezagutzeko Internet zerbitzu berriak proposatzen ditu Euskal kultur erakundeak.

Iparraldeko euskal kultura eragileei, ekoizpenei eta sorkuntza guneei buruzko argibideak hedatzeko, Euskal kultur erakundeak erreferentziazko hiru tresna ezarri ditu sarean www.eke.org atarian:

- Euskal kulturari ari diren artisten datu-base bat (kultura elkarteak, irakasleak, hedatzaileak, teknikariak...);
- Euskal kultur erakundeak lagundu sorkuntza artistikoak, 2009tik goiti hedatzeko prest direnak;
- Iparraldeko ikusgarri-gelak, hornituak direnak sorkuntza artistikoentzat, baina ere ikusgarriez bestalde, beste ekitaldi mota batzuk hartzen ahal dituztenak (dantzaldiak, bestak, mintzaldiak...).

Orain arte, 500 artista eta kultura eragile fitxa sailkatuak dira, halaber dozena bat sorkuntza eta hogeita hamar bat ikusgarri-gela.

Erran gabe doa ekimen hau hastapen bat baizik ez dela, horrelako sareak egunero eraberritu behar baitira.

Euskal kultur erakundeak jarraipen lan hori segituko du, eta aberastuko ondoko hilabeteetan, euskal kulturaren baliabide-zentro emankorra izan nahi baitu.

Ez da nahikunde bezalakorik gure hitzak obra bilakarazteko!¶